

BEKNOPT OVERZICHT VAN DE BELGISCHE SCHOOLZEILSCHEPEN

door **Adriën BARBÉ**

Voor de onafhankelijkheid van België waren er reeds zeevaartscholen. Sinds 1798 in Antwerpen en sinds 1820 in Oostende. Hier werd vooral theoretisch onderwezen. Voor praktijkervaring waren de studenten verplicht om in te schepen op de vaartuigen van de koopvaardij als scheepsjongen of lichtmatroos.

Op 29 december 1903 werd de Belgische zeevaartvereniging "ASMAR" (Association Maritime) opgericht met als doel praktijkopleidingen te voorzien door middel van schoolschepen. In de loop der jaren hebben we daarvoor 5 schoolzeilschepen gehad.

- 1905 – 1906: Graaf de Smet de Naeyer
- 1907 – 1932: Graaf de Smet de Naeyer II
- 1907 – 1908: R.C. Rickmers
- 1908 – 1932: L'Avenir
- 1932 – 1960: Mercator

Graaf de Smet de Naeyer (1905-1906):

Werd gebouwd op de scheepswerf Grangemouth & Greenock dock yard te Greenock in Schotland. Tijdens de bouw kapseisde de boot en tijdens het rechte braken de kabels waardoor er vertraging was bij de oplevering

Het schip werd genoemd naar de Belgische staatsman Paul de Smet de Naeyer.

De eerste reis duurde 11 maand.

Tijdens zijn tweede reis naar Kaapstad leed het schip op 19 april 1906 in de Golf van Gasconje, ongeveer 300 mijl voor de Franse kust schipbreuk. 33 man verdronken waaronder commandant Fourcoul, de officieren Van Zuylen en Van Esch, aalmoezenier Cuypers en 18 cadetten. De anderen werden gered door de Franse viermaster "Dunkerque".

Commandant Fourcoul was niet voorzien om voor deze tweede reis in te schepen. Maar bij gebrek aan een ander nam hij toch het bevel op zich voor deze tweede en fatale reis.

Graaf de Smet de Naeyer II (1907-1932):

Na de schipbreuk van de "Graaf de Smet de Naeyer" werd les gegeven aan boord van een stationair opleidingsschip, de in 1906 aangekochte "Linlithgowhire" dat later herdoopt werd tot de "Graaf de Smet de Naeyer II".

Het schip kon 100 cadetten en personeel huisvesten.

Het lag op verschillende plaatsen aangemeerd waaronder Burcht, Antwerpen en Oostende.

Het schip kende in de periode van 1906 tot 1932 drie bevelhebbers.

R.C. Rickmers (1907-1908):

Ondertussen was er besloten om een nieuw en beter uitgerust schoolschip te bouwen.

In afwachting werd een schikking getroffen om cadetten op een 5 master van de rederij Rickmers in te schepen.

Samen met leraars en officieren scheepten 18 cadetten in aan boord van de "Finland" van de Red Star Line. In San Pedro gingen ze aan boord van de "R.C. Rickmers" en voeren via San Francisco, Tacoma, Horta en Sydney terug naar Antwerpen.

L'avenir (1908-1932):

Na de scheepsramp met de "Graaf de Smet de Naeyer" werd er beslist om een groter schip te bouwen.

Op 8 juli 1907 werd de bestelling goedgekeurd.
Het schip had een dubbele bodem en 4 waterdichte schotten.
Het werd ook uitgerust met een radio-installatie.
De "L'avenir" was het eerste zeilschip uitgerust met een communicatiemiddel.

Tussen 1908 en 1932 maakte dit schip 24 reizen.
In de periode van 1915–1919 ging het drie maal rond de wereld.

Het schip kende 12 bevelhebbers.

Mercator (1932-1960):

De "Mercator" is ontworpen door de poolreiziger Adrien de Gerlache de Gomery, toen directeur-generaal van het bestuur van het zeewezen.
Het werd in Leith, Schotland gebouwd en op 7 april 1932 te water gelaten.

Het was in eerste instantie een topzeilschoener, maar door te zware masten kwam de stabiliteit van het schip in gevaar. Na zijn eerste reis en op advies van Commandant Van de Sande werden masten en tuigage aangepast naar een driemast barkentijn.

Tussen 1932 en 1960 werden volgens de ene bron 41, en volgens andere bronnen 54 reizen ondernomen.

De "Mercator" deed ook diverse wetenschappelijke opdrachten en nam 3 keer deel aan de regatta van de Sail Training Association.

Als gevolg van WOII werd het schip 10 jaar niet gebruikt als schoolschip. Pas in 1951 werden de activiteiten als schoolschip terug aangevangen.

Tijdens de WOII voer het schip onder Britse vlag en werd gebruikt als basis voor Britse duikboten (Submarine Depot Ship). Het beschadigde schip werd in juli 1945 terug overgedragen aan België en werd in 1947 in Gent hersteld.

De "Mercator" kende maar twee bevelhebbers:

- R Van de Sande (1932 – 1955)
- R Ghys, oud-cadet (1955 – 1960)

In 1960 werd het uit de vaart genomen en lag eerst als museum in Antwerpen en vanaf 1963 in Oostende.

Bron: Archief Zeewezen
Museum Mercator
Internet